

Ahir, demà, ara i adés

per Vicenç Ribas Cabedo

S'allunyava del port amb recança. L'energia que desprenia quan era a bord havia desaparegut i la nostàlgia començava a envair-lo. Què hi feia, allí? Semblava que era ahir que sa mare es fonia en llàgrimes quan es disposava a partir de Sant Miquel, deixant enrere la casa que l'havia vist néixer. Toni Tur de cas Bisbe, sisè d'una família de vuit germans, ja es trobava a Amèrica. Havia decidit seguir les passes del seu cosí Vicent, que dos anys abans abandonà Eivissa i ara es trobava fent fortuna a la localitat de Chilecito, a la Rioja Argentina. En aquells instants, ja a Buenos Aires, se sentia deprimat i tenia un rampell de penediment d'haver vingut. Va esbufegar, va alçar la seva pesada maleta, decidí sobreposar-se i continuà endavant pensant que demà ho veuria tot més de color de rosa.

Bruno de Bonafini estava content. Ahir l'havia rebut a l'aeroport el seu amic Màrio. El primer contacte amb l'illa el sorprengué. Tot i que no esperava trobar-se amb l'Eivissa descrita per la seva àvia de Còrdova, l'ambient d'activitat i d'atapeïment constatat a la Platja d'en Bossa no es corresponia amb la recreació bucòlica i l'ambient tranquil que ella li contà. Màrio el deixà al seu hostel i li digué que demà anirien a visitar un parell de locals que es llogaven com a apartaments.

Quan Antoni Tur s'instal·là a Chilecito el seu currículum professional era ben escàs. A Sant Miquel de Balansat sempre havia set un bon pagès i un pescador mediocre. El seu cosí aconseguí col·locar-lo com a bas-taix en un magatzem de vins. De bon començament encara

s'enyorava del que havia deixat a l'altra banda de l'oceà, encara que a poc a poc s'anava integrant en el seu nou món. En una visita que va fer a Sant Miquel de Tucumán, lloc que li féu gràcia per estar sota l'advocació del sant del seu poble, conegué a na Maria Mayans, filla d'un mariner formenter que després d'un naufragi terrible quan navegava cap a Buenos Aires, en què per ben poc no es negà, decidí no tornar-se a embarcar mai més. Va fer venir tota la seva família de Formentera i, deixant la línia de la costa, en aquesta població enmig de l'Argentina, se sentí segur. En conèixer l'al·lota i la seva família, a en Toni li va parèixer que en certa manera tornava a ser a casa. Acabà casant-se amb l'al·lota i instal·lant-se a Tucumán.

Bruno estava molt esperançat. Màrio li ho havia pintat molt bé. Es podria trobar amb facilitat alguna feina. Per fortuna en Bruno no era psiquiatre. Havia estudiat administració hotelera a Buenos Aires i també havia treballat de socorrista a les platges de Punta del Este a l'Uruguai. Estava segur que la seva economia milloraria i necessàriament superaria les misèries que havia patit per l'Argentina els últims anys.

En Toni i na Maria tingueren una filla, na Catalina, la vida casolana transcorria seguint usos i costums d'Eivissa i Formentera i, és clar, la llengua emprada seguia sent la pròpia, tenint present a més que hi havia una petita colònia de gent de les illes, majoritàriament mallorquins, i també alguns catalans, que mantenien la parla com a tret distintiu en relació a la població indígena. Un cert desig de retorn es mantenia. Una vegada quasi es va prendre la decisió, però l'esclat de la Primera Guerra Mundial feia desaconsellable el viatge.

Ja havia llegit cartells pel carrer en una llengua que, amb els no molt extensos coneixements d'idiomes que tenia, a en Bruno li pareixia una mena de francès italianitzat o d'italià afrancesat. Va tardar una mica més en sentir-lo enraonar i va comprovar que el parlava més la gent major que els joves. L'efecte immediat va ser recordar els monòlegs que feia la seva àvia Catalina quan sent molt velleja, xerrava amb ella mateixa.

Na Catalina tenia vint-i-tres anys quan presentà Armando de Bonafini als seus

Foto: Vicenç Ribas "Tull"

pares. Fou un enamorament sobtat i unes noces immediates. Armando era de Còrdova, fill d'una família benestant dedicada a l'explotació d'un negoci de ramaderia ovina. Armando proposà a na Catalina fer un viatge de bodes per Europa, evidentment incloent-hi una visita per a veure la família que encara romanien per allí. Així va ser. A Formentera, de fet, no hi varen trobar cap parent proper. A cas Bisbe de Sant Miquel va esdevenir-se una veritable apoteosi pagesa. La mare del seu pare, en aquells instants, vivia però molt jaieta, amb l'ai al cor va estar a punt de finir allà mateix. Ja de retorn a l'Argentina, després d'un parell de mesos, na Catalina anà a visitar els seus pares a Tucumán, per a transmetre'ls les novetats d'Eivissa i Formentera i lliurar-los un seguit d'atuell estranys que els seus oncles i cosins insistiren que s'endugués. Al seu pare Toni li saltaren un parell de llàgrimes quan na Catalina descrivia els llocs de Balansat que ell anava reconeixent. Tot i els records de la pobresa material en la qual va viure allí, l'emocionava la remembrança de la tranquil·litat i bellesa de l'indret on va néixer. Va envejar la seva filla per haver pogut viatjar a Eivissa.

Bruno anava aterrant a l'illa a poc a poc. Els ambients eren múltiples i contraposats. Al començament es movia bàsicament entre gent en una situació pareguda a la seva, nouvinguts procedents de l'Argentina i el Brasil. També conegué una veneçolana i un uruguaià. Tanmateix el més urgent era solucionar la seva situació laboral. La primavera eivissenca, que contrastava amb la tardor que havia deixat a Buenos Aires, prometia molts llocs de feina. Un conegut italoargentí li proposà de treballar com a cambrer en una discoteca de mala mort per un salari baixíssim. Però no s'havia de preocupar per això; els seus ingressos serien molt alts ja que també faria la distribució d'unes noves píndoles de disseny que li deixarien una comissió excel·lent. Bruno no havia perdut el nord i refusà a l'instant. Demà seguiria la recerca.

Encara no passà un any que na Catalina va infantar una criatura rabassuda i cridanera. La batejaren amb el nom de Carlos. Va ser fill únic i va créixer a la senyorial mansió familiar als afores de Còrdova, consentit fins al capdamunt i envoltat de capricis. Els darrers anys de l'adolescència transmutaren Carlos. S'aprimà i es convertí en un personatge crític i rebel. Les objurgacions de son pare, lluny de fer-li qualsevol efecte de capteniment, l'irritaven més i més. El negoci d'Armando de Bonafini s'havia estès com l'escuma i el seu fill Carlos va començar a acusar-lo de balafiar el patrimoni familiar quan les despeses en articles de luxe es dispararen de manera desaforada. Va voler anar-se'n a Buenos Aires a estudiar sociologia, tot i l'oposició que son pare exercia aferrissadament. La intercessió de sa mare afavorí els seus interessos.

Havia d'integrar-se dins el col·lectiu de gent que estava arrelat de feia temps a l'illa. No dubtà a matricular-se a un curs de català. Així recuperaria la

Foto: Vicent Ribes Trull

llengua que encara

parlava la seva àvia Catalina. Bruno també seguia buscant feina estable perquè les activitats que fins al moment havia realitzat no eren més que petits adobs en la seva precària situació.

Mentre feia veure que estudiava, Carlos de Bonafini conegué Inés Irazusta, activa al·lota introduïda en grups peronistes revolucionaris. En aquell moment s'havia produït el cop d'estat del general Juan Carlos Onganía i l'ambient de resposta política era una olla a pressió. S'enamoraren perdudament i als pocs mesos s'esdevingué un matrimoni civil sense cap festa especial i quasi en secret. Quan estava a punt de comunicar-ho a casa va rebre un telegrama de sa mare. La notícia era tràgica; el seu pare havia mort per un fulminant atac de cor. Era l'inici de l'hivern de l'any 1969, a finals de juny, i no va poder resistir els aldarulls del "cordobazo", quan els obrers van ocupar la ciutat; fins i tot va haver-hi trencadissa de vidres a la casa familiar. Carlos tot just es desplaçà a Còrdova per al funeral i aprofità per comunicar-li a sa mare la novetat del seu matrimoni. Immediatament tornà a l'agitació social de la capital. En realitat va ser un accident. Ells no ho havien planificat així, però Inés quedà embarassada i transcorreguts nou mesos qui vingué a aquest món no va ser altre que Bruno. Aquells primers anys d'infantesa varen ser els de més estabilitat familiar. Això coincidí amb la darrera presidència del general Perón i els primers dies del de la seva segona dona, Isabel Martínez.

Bruno, a la fi, aconseguí una feina més o menys segura en un hotel de Platja d'en Bossa com a vigilant de piscina. Quan tenia temps lliure es dedicava a conèixer l'interior de l'illa. Intentà trobar la casa on

va néixer el seu besavi Toni, pare de la seva àvia Catalina, però no recordava gaires dades, llevat que es trobava al poble de Sant Miquel. No se'n sortí.

Els primers anys de la vida d'en Bruno van ser tranquils. La situació es capgirà amb el cop d'estat militar de l'any 1976. L'activisme polític dels seus pares el duia de dret a un atzucac fatal. Inés i Carlos se separaren. Inés s'amagà amb el seu fill Bruno a casa d'un amic per la zona anomenada Almirante Brown a Buenos Aires i Carlos passà a la clandestinitat. Ningú de la família el tornà a veure mai més. Va ser un de tants desapareguts d'aquells anys. Inés s'apartà de l'activitat política i va intentar romandre socialment de la manera més discreta que els seus impulsos viscerals li varen permetre. Mentrestant, Bruno havia crescut sense pare i havia estudiat amb resultats irregulars. El seu esperit es manifestava inquiet i crític. Encara a l'escola, s'enfrontà amb els seus companys en qüestionar el paper de l'exèrcit durant l'ocupació de les illes Malvines. La seva falta de patriotisme li va suposar més d'un espectacular senyal al rostre, producte d'alguna galtada. Després de la caiguda del règim militar, Inés va fer costat i acompanyà les mares i àvies que clamaven pels seus fills i néts desapareguts, a la Plaza de Mayo. Ella, però, ho feia com esposa. En aquells moments l'economia de casa, com la de tantes i tantes famílies arreu del país, estava per terra. Bruno havia acabat els estudis d'administració hotelera i intentà debades trobar feina per la ciutat. Res de res. Sort d'un amic que havia partit cap a l'Uruguai i que el va convèncer que per allí sí hi havia possibilitat de fer alguna cosa. La feina de platja que va tenir li durà escassament una temporada d'estiu. De retorn a l'Argentina, va ser en un viatge amb sa mare a Còrdova, per tal de visitar

la seva àvia ja molt velleja, quan va sortit la idea: tocaria el dos, aniria cap a Europa, cap a Espanya, i a poder ser cap a Eivissa. Allí sí hi havia futur. L'endemà mateix, de tornada a Buenos Aires, va començar a materialitzar la planificació. Es va posar en contacte amb un amic de Rosario que estava residint a Barcelona, va remoure la documentació necessària, va buscar tarifes barates de vols, i en pocs mesos ja hi va ser. El comiat amb sa mare a l'aeroport d'Ezeiza va ser molt emotiu. Mentre ambdós s'abraçaven, la visió tèrbola a causa del regalim de les llàgrimes, Bruno li prometia a sa mare Inés que no tardaria a tornar o, en cas contrari, si tot anava bé, la faria desplaçar a ella cap a Eivissa.

Bruno es trobava al capdamunt de la penya Esbarrada, dalt de ses Balandres, contemplant la posta de sol plena d'iridiscències grogues i vermelloses i excepcionalment amb unes espurnes de tonalitat verdosa. La imatge relaxant que oferia la naturalesa contrastava amb el seu estat de tensió. Avui havia rebut notícies de l'Argentina. Una amiga d'estudis l'informava d'un lloc de treball segur, en un sumptuós hotel de Calafate, a la Patagònia, amb molt bona remuneració. Ara Bruno patia el moment en el qual hauria de prendre una decisió vital. La terra on va néixer molt sovint li feia sentir enyorances, però justament ara, que estava ben situat en aquesta illa i s'hi començava a trobar com a casa... Serrà les dents, tancà els ulls, apretà els punys. No; no sabia quina decisió prendre. Avui no ho podria aclarir. Esperaria a demà. Tal vegada algun somni li mostraria què era el millor. Intentà sobreposar-se a la tibantor que notava en el seu cos. Separà la mandíbula, estengué les mans i obrí els ulls. El sol havia desaparegut i una foscor intensa vessava pel pla de Corona. ■

